

SOC. UNITAT 4: LA REGULACIÓ DEL COMPORTAMENT SOCIAL

1. Les normes i els valors

A través del procés de socialització aprenem a fer allò que veiem: parlar, vestir-nos, menjar, caminar, etc. Aprenem a *comportar-nos*. Això és *una manera d'actuar i una manera de pensar* (creences, **valors**, actituds, etc.). Per això diem que el procés de socialització és aprendre i interioritzar un conjunt de pautes de comportament que són les que predominen a la nostra societat.

El terme "**valors**" aplicat a l'ètica va sorgir a finals del segle XIX. Per evitar el relativisme que pot sorgir de la consideració de la diversitat d'escoles morals es va buscar quelcom comú. (<http://www.alcoberro.info/v1/etica11.htm>)

Valor és tot allò que és valuós, que és desitjable. Només existeixen amb relació a l'ésser humà, que és qui els capta i qui té la facultat d'apreciar, de valorar. Per això hi ha valors econòmics, estètics, útils, morals, etc.

Si ens centrem en el terreny moral, hem de considerar dues coses diferenciadores.

- Només poden tenir valor moral les relacions de les persones o entre les persones.
- Només les persones tenen capacitat d'accions morals (perquè tenen coneixement i voluntat lliure)

Els valors ens guien en les accions humanes. Són el criteri a l'hora de triar les nostres accions. No són una consideració teòrica.

Els membres d'una societat segueixen les mateixes pautes de comportament (comportament uniforme i generalitzat). Aquest models que cal seguir són anomenats *normes de conducta*. Atenent al grau de formalització de la norma podem fer la següent classificació:

normes de conducta	Formalitzades:	Lleis positives	<i>Normes jurídiques</i>
		Lleis morals	<i>Normes morals</i>
	No formalitzades:	Normes socials	<i>Costums</i>
			<i>Usos</i>

Les lleis positives, anomenades *normes jurídiques*, s'han formulat deliberadament i estan escrites en codis jurídics.

Les normes socials no estan escrites i s'han formulat de manera inconscient.

Els dos tipus de normes canvien i es modifiquen al llarg del temps i són diferents segons el lloc (tenen historicitat), però sempre tenen caràcter coactiu i dirigeixen la nostra conducta.

Les *normes morals*, tot i que poden no estar escrites, estan formalitzades. Tot i estar

arrelades en els usos i costums d'una societat, són quelcom més. Al comparar moral i dret es veuran les diferències.

La diferència entre *costums* i usos està en la importància de la norma per el funcionament del grup.

- Els **costums** són les normes bàsiques i essencials d'una societat, aquelles a les quals tothom se sent obligat i que, en cas d'incompliment, comporten un "càstig" social.
- Els **usos** són normes més febles. Refereixen el que desitjaríem que es fes i, per això, en certa manera, són voluntaris. La seva transgressió no comporta sanció.

Moralitat i dret

Les diverses facetes de la vida humana comporta diversos tipus de normes: socials (usos), cíviques (costums), legals (normes jurídiques), morals, religioses, tècniques, polítiques, etc.

- Els "usos" socials són clarament convencionals i molt canviats. La transgressió no té sanció. Deixar els coberts d'una certa forma al plat per indicar que ja s'ha acabat és un exemple.
- Els "costums" també són convencionals, però si la transgressió és sancionada socialment. Saludar als veïns és un costum. A qui transgredeix la norma els veïns el sancionen negant-li el saludo, l'ajuda, etc. És una sanció "social".
- Les "normes jurídiques", el dret, també són convencionals, però en cas de transgressió la sanció és formal. El "poder", aplicant els codis legals, imposa una multa, pena de presó, etc.

Usos, costums i normes jurídiques obliguen només en la mida en que els altres poden conèixer la conducta (fur extern), però no obliguen a assentir íntimament (fur intern).

Les "normes morals", tot i configurar-se a través dels usos i costums, es fonamenten en la naturalesa de les coses. I per això aspirem, tot i la dificultat, a una norma universal. A més, obliguen íntimament (Sigui o no conegut pels altres).

Resulta interessant destacar les semblances i les diferències entre les normes morals i les normes jurídiques:

Semblances:

- Tots dos regulen les relacions entre humans per mitjà de normes.
- Les seves normes són prescriptives (Obliguen)
- Són normes per preservar la cohesió social.
- Són històriques (Diferents segons lloc i temps)

Diferències:

- Les normes morals s'interioritzen i les acceptem voluntàriament. Les normes jurídiques són externes i d'adhesió forçosa.
- La norma moral obliga a la intimitat. La norma jurídica només externament.

- Les normes jurídiques són positives (estan a codis oficials). Les morals no estan codificades.
- Les morals afecten a tots els camps de les relacions humanes. Les jurídiques només als objectivables (El dret no pot regular l'afecte, per exemple).
- El dret apareix amb l'aparició de l'organització política (Els estats). La moral és de sempre.

2. Conductes desviades de les normes

Tant la legalitat com la moralitat es refereixen a les "normes" que s'aprenen mitjança la socialització. Hi ha persones que no actuen d'acord amb el sistema de normes imperat. Parlem llavors de **desviació**: "transgressió, identificada com a tal i per tant sancionada, de les normes en vigor en un sistema social determinat".

Els rols proporcionen el criteri sobre si la conducta és o no desviada.

La immensa majoria de persones són desviades socials en major o menor grau. Un cert grau de desviació és positiu: provoca la redefinició dels rols i de les normes, i també un cert progrés social. És la manera d'adaptar-se a les noves situacions.

Suposen problema a la societat els individus o els grups greument desviats: Bandes organitzades, sindicats criminals, etc. (Aquets es regeixen per normes pròpies del grup).

Tipus de desviació

Podem parlar de tres tipus de desviació:

- Desviació **positiva**. És la que pretén les pautes ideals de comportament. La persona que ho intenta la considerem *virtuosa*.
- Desviació **negativa**. Fa servir formes de conducta que s'allunyen de les que són considerades normals. Són conductes hostils i destructores envers la societat.
- Desviació **institucionalitzada**. Mecanisme del sistema que, per evitar mals majors, integra conductes contràries al sistema. Per exemple, la venda ambulants.

Davant la desviació, la societat pot optar per:

- Presentar oportunitats legítimes. Oferir ajuts per controlar o reformar certes conductes.
- Eliminar oportunitats legítimes. Separar de la societat als desviats.
- Eliminar oportunitats il·legítimes.
- Presentar solucions preventives.

Diverses interpretacions de la desviació

- **Freud**, des del punt de vista psicològic, considera que la conducta desviada neix de la contradicció que hi ha entre els impulsos biològics del jo i les normes socials que el reprimeixen.
- **Durkheim**, des del punt de vista sociològic, considera que la conducta desviada neix de la crisi en que es troba el sistema de valors.

- **Merton**, des del punt de vista sociològic, considera que les desigualtats econòmiques del sistema són la causa de les conductes desviades.
- La teoria de l'**etiquetatge** considera que la conducta desviada és provocada per la mateixa societat. Si no s'etiquetés om "desviada" una conducta, no hi hauria individus desviats.
- Teoria de la **feblesa** i de la **llibertat** humana. Alguns considerem que la llibertat explica algunes conductes desviades de la norma. També la feblesa que ens fa anar envers o més fàcil.

3. El control social

El control social és el mecanisme mitjançant el qual l'individu aprèn i interioritzar les pautes de conducta d'una determinada societat. Aquest mecanisme regula l'ordre social reprimint la conducta desviada i pressionant els individus per tal que se sotmetin a les normes, els rols i les institucions que la societat considera valuosos.

En el control social intervenen totes les institucions: des de la família als govern.

Tot i el control social, l'ésser humà és lliure. Per això, és pot sotmetre conscientment al control o pot reaccionar-hi en contra.

El control social s'exerceix de la societat cap a l'individu, però també de l'individu cap a la societat total. Un petit grup econòmic, polític, religiós, o un líder carismàtic poden exercir "control social".

Mecanismes de control social

El control social s'exerceix mitjança una xarxa invisible present a la vida quotidiana. Hi ha mecanismes interns i mecanismes externs.

- Els **mecanismes interns** són el conjunt de normes i valors que s'han interioritzat en el procés de socialització. Són mecanismes d'autocontrol que, de forma inadvertida, ens porten al compliment de les normes.
- Els **mecanismes de control extern** són exercits pel grup social. Poden ser informals o formals.
 - Els *mecanismes informals* es donen a la vida quotidiana dels grups primaris. Mitjança el costum i l'opinió pública es pretén encarrilar la conducta. La ridiculització, l'oprobri, el rebuig, la felicitació, l'acceptació, etc. són formes d'aquest mecanisme.
 - Els *mecanismes formals* són creat per les autoritats socials. La policia, l'aparell judicial, les multes, la presó, etc. són eines per fer complir la llei.